

En emigrants dagbok

Henry Holm och Nils Andersson

"Klockan tolv om natten reste vi hemifrån."

Så inleds en märklig dagbok, som detaljrikt och nästan timme för timme skildrar bondsonen Nils Eskil Anderssons resa från hemmet i Harphult, Svensköp till Nordamerikas Förenta Stater våren 1881.

Den 25-årige Nils Andersson var son till häradsdomaren vid Frosta häradsrätt Anders Eskilsson (1827—1904). Tio barn föddes i äktenskapet med Bengta Nilsdotter från Gräsma men endast fem av dem, tre flickor och två pojkar, nådde vuxen ålder. Gården på Harphult nr 2 var visserligen stor och familjen välbärgad, men Nils lockades av äventyret och det stora landet i väster, precis som så många andra under de stora emigrantåren i slutet på 1800-talet.

Tillsammans med flera andra svensköpsbor, bl a kusinen Per Hansson, beslöt han sig för att pröva lyckan i Amerika. Under hela resan skrev han ner sina intryck på lösa blad. Den 6 april hade han lämnat hemmet på Linderödsåsen och den 25 i samma månad skedde ankomsten till New York. Där slutar också dagboken.

Nils Eskil Andersson stannade i Amerika i sex år och arbetade under denna tid bl a som förman vid ett järnvägsbygge i Omaha.

Vid återkomsten till Sverige 1887 bosatte han sig på Eskilstorp, vars ägor skiftats, och uppförde en gård, där han fortsatte det liv som jordens brukare som han lämnat sex år tidigare. Han gifte sig med Thilda Persdotter från Farstorp (1873—1935) och äktenskapet berikades med nio barn. Två av dem emigrerade till Amerika, där allt gick dem väl i händelser.

När Nils Eskil Andersson gick bort 1935 i en ålder av 79 år blev det yngste sonen, Pähr Y Eskilson, född 1913 och nu bosatt i Malmö, som fick ta hand om faderns dagbok över resan till Amerika. Han har ställt den till Frostabygdens förfogande och den publiceras här i oavkortat skick.

Den 6:te April 1881. Onsdag

Kl 12 om natten reste vi hemifrån. Jag åkte med Ola Andersson i Stensma. I Kilhult var jag inte och drack ett glas bier och ett glas vin och fick en cigarr. De andra skjutsarna hade väntat en timma på mig. I Hörby var jag inne och hämtade min klocka och inne till Anders Torkilssons och åt frukost. Alla de andra skjutsarna åkte ifrån oss. I Hufva träffades vi. Från Hufva och till Eslöv åkte jag i första klass vagn och därifrån till Malmö andra klass. Jag hade nattlogi hos J Andersson, jag låg fint och kostnadsfritt.

Den 7:de April 1881. Torsdag

Kl 2.30 reste jag ifrån Malmö och kl 4.30 var jag

Emigranten och dagboksförfattaren Nils Eskil Andersson (1856—1935) från Harphult, Svensköp

i Köpenhamn. Angbåten hette Luna och passagerare på den sade att di aldrig sett så många på någon båt. Det var en av Damskipsbåtarne i Köbenhavn. Om kvällen var jag i ett sjömansmissionshus, hvar est danske lekman predikade, på talet var alla uppmärksamma. Om natten låg vi på ett svenskt hotell, hotell Svea, värden hette N Nilsson och kom ifrån Helsingborgstrakten. Vi låg bra och fick utmärkt kost.

Den 8:de April 1881. Fredag

Vi fick kaffe och frukost, bröd, smör, ost, kött, korv, öl och brännvin. Vi skulle gå från stan kl 4 men det blef ej förän kl 7.30. Vi måste till doktor, där våra biljetter blefvo kollade. Jag såg Malmö, Landskrona, Helsingborg, och Helsingör. Vi kommo helt nära Helsingörs fyr. Där stannades och vi afgick omkring kl 12 om natten. Vi ha ännu haft så lugnt att vi ej förnimmit en enda vaggning och ingen storm väntas, ty många koffertar stå löst uppstaplade där vi ligga. Angbåten heter Cato, en lastångare enkom förhyrd af Hvita Stjernliniens bolag. Inga andra liniers passagerare äro på denna båt. Vi äro omkring 3 å 400 på den. Jag och Nils Kristensson voro uppe på däck till kl 2.

Den 9:e April 1881. Lördag

Nu lugnt och solsken, det herrligaste väder man kan tänka sig. Kaffe och smör och bröd, groft torrt bröd och luntsmör till frukost. Nu är klockan 10 då synes Jutland. Hallands land har nyss blifvit osynligt, det var så långt ifrån att det knappt syntes.

Nu kl 4 synes Jutland långt borta, snart är äfven det osynligt. Kl 5 synes inget land. Kl 5.30 möter oss en ångare där blåses och tutas friskt på Cato, sedan på den vi mötte. Den skulle till Göteborg för att hämta emigranter. Till middag fingo vi kött (dåligt kokt) potatis samt kålsoppa, där var äfven gryn och moröter i den. Om kvällen fingo vi the och smörgåsar. Det börjar blåsa, om midnatt sträng sjö.

Den 10:de April 1881. Söndag

När vi kommo upp var här jemmer och skrän öfver hela fartyget. Största delen kräktes så att det såg ut som i en svinstia. Ingen riktigt sjuk från vår församling utom Anders Andersson. Vi gingo efter kaffe och drucko litet och åto litet om middag. Nu är här värre sjö än här har varit tidigare. Vattnet sköljer öfver däck, nu är här värre stank än förut. Vi få va på däck. När vi kommo ner, låg vi under dynan ty ha hufvudet öfver dynan är odrägligt. Kl 5 åto vi af vår resmat och togo oss en sup, det var gott. Hade jag ej haft mat med mig hade det ej varit roligt ty den kosten fartyget består oss med är nästan omöjlig. I kväll kunna vi ej dricka the ty det ser dåligt ut. Kl 12 i natt är här ej så sträng sjö.

Den 11:te April 1881. Måndag

Kl 3 på morgonen är det lugnt väder, båten går jemt. Kl 5 äro vi uppe och äta och taga oss hvarsin basker. Nu äro alla friska med få undantag. Kl 7 är det kaffe och smör och bröd, nu är det bra med vår grädd. Kl 8 komma en del skonare. I går eftermiddag kommo en 25 styck, det är engelska segelbåtar, hvilka äro ute på fiske. Sjömännen sade att det är de sista som går i sänk, de stora ångfartygen står sig ej längre mot de båtarna. I går var jag litet yr i hufvudet när jag var på däck, men när jag kom ner under dynan var jag kry som ett vinterdy.

Nu är det solsken, lite dimmigt, sjöfåglar följär oss jemt, det är så kallade fiskmåsar, snöhvita utom på vingspetsarna, där de äro grå. Kl. 9 möter oss en stor ångare då visas flagg och blåses signal. Alla segel uppsurrade, hela dagen igår voro alla segel tillsatta tills för en half timme sedan. Nils Nilsson Högestad är och har varit kry (hustrun lite dålig). Så han har sjelf passat upp sina barn. Nu är klockan 12 och vi är midtför en stad, som heter Grimsborg*. Vi ha sett land i två timmar, hundratals med båtar ligga här. Kl 1.30 ligga vi för ankar utanför Hulls hamn. Vi kunna ej inlöpa med vår ångare nu tillfölje af ebban, men när floden kommer skall vi inlöpa. Kl 5 vändes båten om, den skall gå baklänges in, två ångbåtar styra den in, en vid hvar sida. Kl 5.30 äro vi vid tullen där skall nattsäckarna öppnas. De är ej så noga. Kl 6 fingo vi mat på ett svenskt hotell; hvetebröd och köttsoffa. Sedan direkt till jernvägsstationen och in i en väntsal, där vi fingo biljetter till Liverpool. Kl 8.45 reste vi ifrån Hull.

Hulls station är den vackraste man kan tänka sig, glastak öfver och fina salar. Stationen är oändligt lång, cirka 660 à 700 fot lång. Emigrantsalen är inte lika vacker, en stor jerneldstad midt i salen, ingen sådan jernugn som hemma i Sverige. Två ban-

spårspår ligga parallellt hela vägen, vi möta många tåg, resa igenom och förbi många städer. En vacker stad som hette Stockholm stannade vi i ett par minuter. Några gånger stannades men blott några sekunder och ej vid några stationer. Vi kommo genom en stad, där var en bangård som var nästan en hel (english) mil lång. Där brann hundratalet kulörta ljus, där stannades 5 min. Stora höga berg och många tunnlar reste vi förbi. En tunnel var oändligt lång, minst 10 minuters väg och med en hastighet som var omöjlig att beskriva. Oräkneliga broar ha vi kommit öfver på, några mycket breda. Kl 12 stannade vi i en stad som hette Dunford, en ful stad, med mycket fula byggnader. Jemt synas både nära och på afstånd byggnader, det ser hemskt ut. Stora eldar brunno jemte banan i ställningar som svärkullar. Cirka 14 tunnlar reste vi igenom och en 30 stycken tåg mötte vi. Kl. 2.30 kommo vi till Liverpool station. Polisbetjenter följde oss till våra logi. Nära 100 vagnar men ett lokomotiv i vårt tåg.

Den 12:te April 1881. Tisdag

Det hotell vi kommo till hette hotell Swetta. Det var mycket stort, fem våningar högt. Jag låg i fjärde våningen, Nils Nilsson i femte. Rummet jag låg i var ut till gatan. Ett stort vackert rum, 3 stora jernsängar. Nils Kristensson, Per Hansson och jag voro ensama Svenköpsboar, vi lågo i varsin säng, vi lågo utmärkt gott. I dag har vi träffat många bekanta som var med Cunardlinien. Kl 9 fingo vi frukost, kl 12 middag och kl 8 kvällsmat. Sedah gingo vi på teater, det var mycket roligt, avgiften var 50 öre. Den varade från kl 9 till kl 12. När vi kommo till hotellet var då uppe en kvinna. Förut hade några kommit då var där stängt, då måste de innevarande bryta låset inneifrån. Betjeningen ville vråka ut oss men vi gingo upp på vårt rum. Liverpool är en stor vacker stad. Jag kan ej säga hur vacker den är. Hela dagen har vi gått omkring och tittat på den.

Den 13:de April 1881. Onsdag

Kl 5 måste vi gå upp, och kl 6 till liniens kontor, där vi måste byta om biljetter och gå på en annan linie, Amerikalinen. Vid hamnen måste vi stå från kl 9 till 12.45 min, då vi gingo ombord på en liten ångare. Tre pråmångare förde oss ut till den stora, ty den kunde ej lastas vid bryggan tillföljd av ebb och flod, tidvattnet. Långt ute gingo vi ombord på den stora, där den låg för ankar till kl 8. I Liverpool hamn lågo tusentals ång- och segelfartyg. Vi åto frukost i land men middag ombord, två potatis varde- ra. Somliga fingo kött och soppa men där var ej kokt kött till mer än åtta-niohundra personer. Vi voro nära 1400 med besättningen. Om kväll fingo vi the och varsin hvetebulle. Kl 8 lyftades ankar, lugnt och stilla väder. Från land omkring kl 10.

Den 14:e April 1881. Torsdag

I dag är det dimmigt och littet regn. Irlandskus- ten synes. Vi äro inte långt ifrån befästade vallar, vakter går beväpnade och i uniform. De äro klädda

i vida rockar. Fyrtorn synas äfven längs kusterna. I Irland är marken grön äfven en del skog är grön. Här skall många emigranter på. Vi ligga nu klockan 4 för ankar, mitt för en stad som heter Liwunstown, ett stycke ut från land. Vi kan ej här gå iland men små ångbåtar öfverföra passagerare och last. Här har kommit äppelförsäljorskor ombord vi betalar 6 penny per 4 styck (50 öre). Staden har befästningsvallar som synas och kanoner på dem. Kl. 9 lyftes ankar och fartyget vändes, nu möter oss en bogserångare som i släptåg förer en svensk brigg på vilken besättningen är svensk. Den kan ej segla för motvind. Vår ångare går nu raskt.

Den 15:de April 1881. Fredag

I dag är det långfredag. De firas ej här, det är likadant som en vardag. Herrligt väder, några börjar bli sjuka men ingen ifrån Svenköp är dålig ännu. Båten går sin jämna gång. Här är bara svenska män ombord, de pratar mycket med oss och är mycket vänliga.

Den 16:de April 1881. Lördag

Ingenting nytt resan går bra. Alla segel tillsatta det går raskt 13 å 14 engelska mil i timmen. Vi åt ej av skeppsmaten, varken morgon eller middag, the kan jag ej dricka och knappt någon annan heller. I kväll har vi varit hos Nils Nilsson i Högestad och druckit två skålar, en för presidenten i Amerika och en för annexbonden Nils Eskilson i Svenköp. Det är påskafton och vackert väder, men kl 10 eftermiddagen är det bra mörkt. Nu möter oss en stor ångare, den är långt borta så det signaleras ej.

Den 17:de April 1881. Söndag

Nu är det påskdagen, vackert stilla väder. Dåligt kaffe fingo vi men vi väntar bättre mat om middag. Nu kl 9 skall alla upp på däck, ty nere i kajuterna skall städas och göras riktigt fint, vilket göres varje dag. Linderöstöserna är kryare i dag än vanligt, de äro på däck. Kl 2 eftermiddag ha vi gjort klagomål, ty ca 30 personer i vårt rum fingo ingen mat varken middag eller qväll. Tolken följde oss till vårt rum. Jag var om middag hos kocken och bjöd honom på en sup, då jag fick många potatis samt trenne stora stycken russinpudding.

Den 18:de April 1881. Måndag

I dag annandag påsk. På morgonen lugnt men uppåt dagen storm. Vattnet slår jemt öfver däck och man kan knappt vara där. Tolken har varit hos oss både vid frukost och middagsutdelningen, sådan ordning har inte här varit förut. Många hattar och mössor har gått öfver bord, tofflor har äfven gått samma väg. I går var jag och drack kaffe hos en flicka från Hästveda, svenska skorpor till. Ännu storm men vi väntar lugnare. Per Hansson är sjuk, har varit sjuk ett par dagar.

Den 19:de April 1881. Tisdag

I dag på morgonen gingo vi förbi New Found-

lands-bankarna, där var tjocka och här tutades i händelse af mötande fartyg. Per Hansson har sträng hufvudvärk, han är röd och finmig i ansiktet, det liknar koppor. Doktorn var hos honom i går kväll och idag har han fått medicin, kan ingenting äta. I dag har vi sett ett par segelbåtar och en ångare. Flera sjöfåglar synas. Nu är det lugnt alla är livade. Ett halvt tjog norrmän har druckit två å tre dussin bier och portor. De sjunga fosterländska sånger. Vi hjälpa dem sjunga Vårt land, sen bjuda de bier, nu skall de upp och dansa. Da dansa alla utmärkt. Jag och Nils Kristensson äro och har varit de kryaste.

Den 20:de April 1881. Onsdag

En ångare och ett segel fartyg synas helt nära. På ett par dagar ha vi ej smakat födan som fartyget består, och smakar den ej heller så länge vi har något kvar av vår resmat. I natt har Per Hansson varit mycket dålig och pratat i yrsel hela natten, men nu är han lugnare. Han har förfärligt ont när han skall svälja. Linderöstöserna är i dag bättre, men Per är sämre och han har fått ett sjukrum. Jag och Nils Persson hava vakat hos honom i natt. Vi passa honom så gott vi kunna. Doktorn har varit hos Per i kvällningen, sedan var jag efter en kopp buljong vilken han drack ur. Per har beständigt varit med tankarna i Svenköp och Harphult, pratat om mor och syskon, han sover högst fem minuter åt gången. Det har varit kallt hela dagen, snöat duktigt och blåset skarpt. Vattnet har jemt sköljt öfver däck. I kvällningen har det lugnat sig något men är lika kallt.

Den 21:te April 1881. Torsdag

Innan dager var tolken hos oss och jag följde med honom efter en skål buljong, vilken Per drack ur, det är det enda han förtär. Doktorn gav medicin till Per som han tar två skedar var fjärde timme. Här har varit dans. Jag dansar normalt inte men här har jag dansat två danser. Vi får turas om att sitta hos den sjuke, blott en i sänder får var där. Jöns Nordqvist och Anders från Kylestorp och jag har skiftats om. Nils Jönsson hade kopporna redan innan han reste hemifrån och hade lovat att sitta hos Per. Per pratar jemt i yrsel men känner igen oss alla som går till honom.

Den 22:dra April 1881. Fredag

Jöns och Anders har i natt vakat hos Per, han är visst ej bättre utan för sämre, han har blåser på tungan och ner i halsen. Jag, Nils Persson i Stensma och Jöns Nordqvists bytas om att passa upp Per och stoppa sängkläderna omkring honom. I dag har inte doktorn varit hos Per, men kl. 10 var tolken här med buljong vilken Per drack ur. Vi fingo ge honom med sked. Strax efter kom tolken med en sorts pulver blandat i sirap som Per tog in blandat med litet vatten i, så han kunde dricka det. Till idag fingo vi kokt fisk men den var så ettrigt salt att vi kunde ej äta den. Men vi fingo sedan fläsk och potatis, de var bra salta men kunde ändå ätas. Jag har varit i köket och bjudit kocken på två supar, så fick

Skåne

Albert Ulrik Bååth

Vår och söndag. Mässan är slut,
och folket kommer ur kyrkan ut.

Och orgeln spelar till utgång än,
och sista stoldörrn smälls igen.

Och skaran sig sprider. Var liten grupp
vid hemmet stannar, och dörrn slås upp.

Och sista flocken i långsamt tåg
drar hän där borta i mörkgrön råg.

Där ligger byn i söndagsmak
med kalkade väggar och mossiga tak.

Ut över blänkande byadamm
sig luta knotiga pilar fram.

I mylla, fuktig från i går,
i krattad hage än spaden står.

Och apeln sig kröker med krona kal,
Bland vågröna buskar tuppen gal.

Re'n röken ur skorsten blånar hän
emellan almar och poppelträ.

Nu gumman ur kyrkodräkten gått,
läst in den och eld i spiseln fått.

Vid gaveln, där solen värmer som bäst,
står far och skiner i söndagsväst.

Han tänt sin pipa, Han ler så smått.
Hans jord sig gassar. Han själv mår gott.

Denna dikt av Albert Ulrik Bååth (1853—1912) ingick i hans poesidebut 1879. Det har bl a sagts om Bååth att han gav det skånska landskapet röst. Han var född skåning, blev lärare vid folkhögskolan Hvilan och längre fram intendent vid Göteborgs museum och docent i fornnordisk litteratur. Även Ringsjöbygden finns med i hans diktning.

jag fickorna fulla med potatis, en del tog jag i en näsduk.

Vi hade gräddde och doppade potatisen i, vilket var den bästa middag vi ätit av skeppsmaten. Doktorn är troligtvis rädd för att bli smittad med koppor ty han ser inte till Per och tolken öppnar blott dörren när han vill något. Sjön är idag blank som en spegel den har ej varit så blank under hela resan. Jag har ej ännu varit sjuk, tror ej jag blir det i heller ty de säger at de som ej blir sjösjuka de fyra första dygnen blir det ej heller sedan. Per är mycket utslagen så det syns grant att det är koppor. Han är ännu sjuk av koppor så nästan alla kan bli smittade.

Den 23:de April 1881. Lördag

I dag lugnt väder. Per är idag bättre och utslagen börjar redan blekna, han kan i dag äta litet, febern

är knappt något. Jag och vi andra Svensköpsborna är alla friska ock krya.

Den 24:de April 1881. Söndag

I dag är vi uppe kl 6. Per är utan feber och har ätit bra. Vi har mer färdkost och det smakar bättre än den vi får ombord. Vi tog hvarsin bäsker innan vi åt frukost. Vi fick köttsoffa till middag sen kaffe på eftermiddagen, vi åt av vår egen mat till kvällen. Vi kan nu se New York.

Den 25:te April 1881. Måndag

I dag är vi uppe tidigt kl 5.30, druckit kaffe klockan 6 och sen åt vi frukost. I dag är Per fullt frisk. Nu vid middag ligger vi i New Yorks hamn. Här kommer tullare ombord. Jag vet ej hur länge det dröjer innan vi får gå iland i Amerika.